

LITERATURA

- KLOFEROVÁ, S. (2014): Hádky o *Hádky* (k lidové etymologii v pomístních jménech). In: E. Minářová – D. Sochorová – J. Zitková (eds.), *Vlastní jména v textech a kontextech*. Brno: Masarykova univerzita, s. 122–126.
- PROFOUS, A. (1954): *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny*. 1. díl. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- SPJČ: MATÚŠOVÁ, J. a kol. (2009): *Slovník pomístních jmen v Čechách, V. (Bra–Buc)*. Praha: Academia.
- SPJMS: *Slovník pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*. [online] <<https://spjms.ujc.cas.cz/entry/5202>>, cit. 2019-11-21.

Світлана Л и ч у к (Івано-Франківськ)

**МИРОСЛАВ МИХАЙЛОВИЧ ГАБОРАК:
ТОПОНІМІЯ ГАЛИЦЬКОЇ ГУЦУЛЬЩИНИ:
ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК-ДОВІДНИК.
Івано-Франківськ: Місто НВ 2011, 636 с.**

**МИРОСЛАВ МИХАЙЛОВИЧ ГАБОРАК:
ТОПОНІМІЯ ПОКУТТЯ ТА ДЕЯКИХ ПРИЛЕГЛИХ
ТЕРИТОРІЙ: ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК-ДОВІДНИК.
Івано-Франківськ: Місто НВ 2013, 932 с.**

Словники «Топонімія Галицької Гуцульщини» і «Топонімія Покуття та деяких прилеглих територій» – це дві цікаві й важливі для історії Прикарпаття праці. Найбільше мовознавець пишається своєю книжкою «Топонімія Галицької Гуцульщини», оскільки сам є вихідцем із Гуцульщини (етнографічний регіон Івано-Франківської області), є носієм живої мови, діалектних назв. Його називають новатором, бо подібного системного повного дослідження ще ніхто не робив. У цих двох працях він зібрав назви населених пунктів, назви гір, урочищ, річок, потічків і навіть найрізноманітніші перекази та легенди. Зафіксував лінгвіст понад 18 тисяч найменувань географічних об'єктів Гуцульщини й Покуття (етнографічні регіони Івано-Франківщини).

Аналізовані праці становлять організовану систему. Географічні назви досліджуваної території використовуються місцевим населенням, проте окремі з них засвідчені лише в писемних та історичних джерелах.

Без сумніву, це – величезний внесок в українське мовознавство. Погодьтеся, що прочитати ці дві книжки (636 сторінок і 932 сторінки) нелегко з огляду на їхній обсяг та специфічний текст. Автор зібрав, систематизував і упорядкував географічні реалії певної місцевості. У нас подібні праці видаються вперше, тому і наукова цінність таких досліджень величезна.

Довідники побудовані у формі словникових статей. Упорядник видань М. Габорах у своїй передмові зауважив: «Як реєстрове слово статті виноситися сучасна форма топоніма, зафіксована в писемних джерелах чи записана з уст інформаторів. Якщо сучасна українська форма географічної назви з тих або інших причин відсутня, а топонім засвідчений лише в писемних чи історичних джерелах, то основною вважаємо форму, подану найближчим за часом джерелом, і виносимо її як реєстрове слово українською мовою, подаючи її далі написання в оригіналі». (Топонімія Галицької Гуцульщини, с. 4.).

Автор свідомий того, що в цих працях зібрані не всі відомі топоніми, є певні неточності, допущені як авторами тих видань, які були використані при написанні цих словників, так і самим автором.

Не переконана, але гадаю, що деякі мої зауваження будуть корисними і враховані при аналізі цих праць. На мою думку, вони можуть доповнити чи загострити увагу на деяких моментах, а також удосконалити топонімічну правду.

Щодо вимови і написання топонімічних назв Гуцульщини й Покуття, то я б урахувала діалектні варіанти вимови власних назв респондентами, які надавали інформацію. Написання правильного, первісного варіанту географічного об'єкта особисто для мене має важливе значення, оскільки я є носієм однієї з покутських говірок (первинне – правильне, вторинне – неправильне: наприклад, не Ясинів, а Єсинів, не Молодятин, а Молодытин, не Діброва, а Дуброва), тому що вторинний варіант може ввести в оману при тлумаченні і поясненні походження назви цього об'єкта.

На мою думку, варто було б в етимологічних словниках-довідниках будувати називний ряд: Дильтин (первісний варіант) – Делятин (вторинний варіант, офіційний, олітературений); Пекурева (первісний варіант) – Прокурава (вторинний варіант, офіційний, олітературений) – Пекурива, Прокурава, Прокурива (інші варіанти вимови). Щодо останньої назви цього села, то маємо цілу головоломку, бо ж якщо первісна назва Пекурева, то треба тлумачити саме це слово, а не Прокурава. Упорядник М. Габорах спочатку тлумачить назву Прокурава, а потім Пекурева, а ці тлумачення суттєво відрізняються. Але ж назва села має походити від чогось одного! (Топонімія Галицької Гуцульщини, с. 451.).

Отже, якщо інформатор подав неточну назву географічного об'єкта, а перевірити її не випало, то назва ця (неточна) стає уже зафіксованою в пи-

семному джерелі і відтепер вона буде головною. Зрозуміло, що автор таких великих довідників фізично не міг сам особисто зібрати назви кожного села чи селища і довідатися, як автентично звучить назва якогось потічка чи галавинки. Очевидно, що при написанні таких поважних праць не варто залучати лише школярів чи студентів (не всі студенти ставляться чесно й дбайливо до завдань, а тому неточно записують матеріал, недостовірно відтворюють вимову урочища чи народну легенду. Так фіксується помилкова інформація, а потім поширюється в друкованих виданнях). Не зайвою була б допомога місцевих краєзнавців, які краще орієнтуються на місцевому матеріалі.

Відомо, що гуцульські і переважно покутські говірки у словах із кінцевим **-ц** вимовляються твердо, а не пом'якшено, як у літературній мові. Тому назви різних географічних об'єктів Гуцульщини й Покуття краще писати, для прикладу: Бистрець (первісний варіант) – Бистрець (вторинний варіант, офіційний, олітературений), Буковець (первісний варіант) – Буковець (вторинний варіант, офіційний, олітературений), Вербовець (первісний варіант) – Вербовець (вторинний варіант, офіційний, олітературений) тощо.

Назви географічних об'єктів із закінченням на **-ця** у більшості говірок Гуцульщини й Покуття закінчуються на **-ці**, а подекуди на **-ца**: Аршиці, Яршиці (первісний варіант) – Аршиця, Яршиця (вторинний варіант, офіційний, олітературений); Голиці, Голиця (первісний варіант) – Голиця (вторинний варіант, офіційний, олітературений).

Так само в більшості сільських говірок Гуцульщини й Покуття перед деякими приголосними літерами, а також в кінці слова пом'якшується літера **-р**. Наприклад, Вєрх (первісний варіант) – Верх (вторинний варіант, офіційний, олітературений); Жбирь (первісний варіант) – Жбир (вторинний варіант, офіційний, олітературений); Погарь (первісний варіант) – Погар (вторинний варіант, офіційний, олітературений).

Правильно повинно бути по-гуцульськи Игрєць (первісний варіант), а не ігрєць (вторинний варіант, офіційний, олітературений).

Низка назв урочищ, яка має літературне закінчення **-ча**, гуцули й покутяни здебільшого вимовляють як **-ці**. Наприклад, Голєчі (первісний варіант) – Голєча (вторинний варіант, офіційний, олітературений). Так само закінчення на **-іччя** у наших селах вимовляють як **-іччі (-ічі)** чи **-іче**. Наприклад, Зарічі, Зарічє (первісний варіант) – Заріччя (вторинний варіант, офіційний, олітературений), Залучі, Залучє (первісний варіант) – Залуччя (вторинний варіант, офіційний, олітературений).

Відомо, що в гуцульському діалекті більшість слів, які в літературній мові починаються на **-я**, починаються на **-є**, особливо це стосується географічних об'єктів: Євірник (первісний варіант) – Явірник (вторинний варіант, офіційний, олітературений); Верхній Єсинів (первісний варіант) – Верхній Ясенів (вторинний варіант, офіційний, олітературений).

У покутських говірках замість літературного префікса чи й кореня **ви-** вживається **ві-**. Тому повинно бути Вібранівка (первісний варіант), а не Вибранівка (вторинний варіант, офіційний, олітературений), Вівіз (первісний варіант), а не Вивіз (вторинний варіант, офіційний, олітературений) тощо.

У гірських говірках замість літературного **-я** та **-а** чуємо виразне **-є**, а в покутських говірках чуємо м'яке **-и**, яке в літературних джерелах передають через **-ьи**: Великий Студенек (первісний варіант) – Великий Студеняк (вторинний варіант, офіційний, олітературений); Вершадка (первісний варіант) – Вершадка (вторинний варіант, офіційний, олітературений); Вуглерка, Вугльирка (первісний варіант) – Вуглярка (вторинний варіант, офіційний, олітературений); Кньиждвір (первісний варіант) – Княждвір (вторинний варіант, офіційний, олітературений) та інші.

У словнику-довіднику не подано деякі варіанти. Наприклад, село Криворівня і подібні на **-ня** в селах ближче до Пруту вимовляють як Криворівні. А про Яремче ще кажуть Яремча і Яремчі.

У гуцульському діалекті прикметники на **-ський** вимовляються твердо **-ский, -цкий**. Тому повинно бути: Дубівска, а не Дубівська, Жебівський потік, а не Жаб'євський.

Безперечно, в орудному відмінку іменника діалектні гуцульські та покутські слова закінчуються на **-ов, -ев**, а не **-ою, -ею**. Тому мало б бути: Під Білов Кобилов (первісний варіант) – Під Білою Кобилою (вторинний варіант, офіційний, олітературений); Під Скуповов (первісний варіант) – Під Скуповою (вторинний варіант, офіційний, олітературений).

Щодо конотації топонімів, то її можна побачити в контексті. Тому варто, мабуть, реєструвати короткі тексти з усного мовлення корінного населення досліджуваної території. Тоді можна говорити про ступінь топонімізації.

На мою думку, доцільно було б завершити такі великі за обсягом і багаті фактичним матеріалом праці хоча б невеликими висновками. Адже в топонімах Гуцульщини і Покуття фіксуються регіоналізми, властиві тільки цій території. Можна подати узагальнення про поширеність власних імен, про продуктивність певних моделей в утворенні топонімів.

Справді, праці М. Габорака не позбавлені деяких неточностей, розбіжностей у трактуванні походження тієї чи іншої назви, однак хочу наголосити на тому, що ці словники-довідники є основою для подальших розвідок різних мовних, історичних, географічних явищ для молодих дослідників. Цей матеріал буде корисним, без сумніву, також у плані типологічних досліджень топонімів різних адміністративно-територіальних одиниць як у синхронному, так і в діахронному аспектах.

Як висновок хочу ще раз наголосити, що в подальшому було б правильно в реєстрі населених пунктів чи прізвищ спочатку подавати автентичну, первісну назву, тобто так, як її вимовляють корінні жителі, а потім – офіційну, літературну. Так ми поновимо топонімічну правду.

У цілому праці «Топонімія Галицької Гуцульщини» і «Топонімія Покуття та деяких прилеглих територій» потребували великих зусиль, щоб зібрати, а потім упорядкувати великий лексичний матеріал. Тому автор-упорядник Мирослав Габорак заслуговує на велику пошану і високу оцінку, оскільки рецензовані Словники є найбільш повним на сьогодні зібранням назв географічних об'єктів Покуття та Галицької Гуцульщини. Ці роботи є великим внеском у загальний фонд досліджень топонімії України.

Є ще багато топонімічних назв Гуцульщини й Покуття, які не зафіксовано в словнику-довіднику М. Габорака і які в другому доповненому й уточненому виданні автор планує подати.

Jana Matúšová (Praha)

IVETA VALENTOVÁ:
LEXIKA SLOVENSKÝCH TERÉNNÝCH NÁZVOV
(KONCEPCIA LEXIKOGRAFICKÉHO SPRACOVANIA).
Bratislava: Vydavateľstvo SAP – Slovak Academic Press, s. r. o.,
2018, 220 s., ISBN 978-80-89607-69-3.

Výzkum slovenské anoikonymie se datuje od zakládající schůze „Slovenskej onomastickej komisie“ v r. 1964. Výsledkem její práce v 60. a 70. letech 20. století bylo mimo jiné shromáždění materiálu pomístních jmen, jehož lexikografické zpracování je nyní aktuálním úkolem oddělení „dejin slovenčiny, onomastiky a etymologie Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra v Bratislave“ (JÚĽŠ). Přitom se, jak uvádí autorka, mohou slovenští onomastici opírat o zkušenosti se zpracováním anoikonymických slovníků z území českého jazyka a zároveň o výsledky obecné teorie vlastních jmen, kterou na Slovensku reprezentují hlavně práce J. Stanislava, V. Blanára a M. Majtána.

Větší díl publikace tvoří texty, které se zabývají problematikou anoikonym obecně, otázkami jejich výzkumu, některými terminologickými problémy a konkrétně pak specifiky jejich sběru a lexikografického zpracování na Slovensku. Součástí textové části svazku je též představení koncepce slovníku pomístních jmen a vzorových heslových odstavců.

V úvodní části práce nazvané „Všeobecná charakteristika slovníka, jeho význam a využitie“ (s. 10–32) autorka předkládá některé obecné problémy, které více či méně souvisejí se slovníkovým zpracováním pomístních jmen. Kapitoly